

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Hrvatskomu učiteljstvu. — Ljudevit Stiasny: Kako bi se izboljšalo šolsko obiskovanje? — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Naši dopisi. — Vestnik. — Listnica uredništva.

Hrvatskomu učiteljstvu.

Dne trečega i četvrtoga kolovoza o. g. prirediće „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ X. skupštinu u središtu Slovenije, u našoj bijeloj Ljubljani.

U ovo deset godinâ svoga života stekla si je „Zaveza“ za slovensko školstvo toliko neminovnih zaslugâ, te je prijeka potreba, da njezinu desetgodišnjicu proslavimo što sjajnije; a ova će nama zadaća biti toliko ugodnija i slagja, što će se njezini članovi sakupiti u sreću slovenske zemlje, u lijepoj slovenskoj Ljubljani.

Savez slovenačkih učiteljskih društava prirediće u oči glavne skupštine velik svečani koncert u proslavu pedesetgodišnjice blagotvornoga, plodonosnoga vladanja prejasnoga cesara Franja Josipa I. i u proslavu svoje desetgodišnjice.

Slovensko će učiteljstvo tada prihrliti sa svih pokrajina slovenskih, da vidi svoju majku, gojiteljicu i pospješiteljicu čistoga narodnoga ushita, da se osvjedoči, kako umije bijela Ljubljana srdačno pozdraviti vrle borce narodne prosvjete, koji šire po zemljama slovenskim narodnu svijest, ushićenje i ljubav do domaće knjige i pjesme.

A slovensko će učiteljstvo tada prihijeti u stolicu slovensku i zato, da se pobliže upozna megjusobno, da ojači i okrijepi vezu prijateljstva, što no spaja stoglavu četvu u jedno tijelo, doć će u Ljubljani, da ponovo pokrene što korisno za boljak našega pučkoga školstva.

Ali svečanost ova dostigla bi vrhunac, da možemo tada pozdraviti u našoj sredini Vas, draga braćo, cijenjeni drugovi bratskoga nam naroda hrvatskoga! Kao što radi slovensko učiteljstvo o boljku in napretku narodne sreće, tako vrši istu zadaću hrvatsko učiteljstvo megju narodom hrvatskim. S ovim čestitim učiteljstvom hrvatskim ne spaja nas samo ista krv i isti jezik, već nas veže i neoboriva težnja za istim uzorima, težnja za istom metom: širiti i jačiti narodovu svijest, domoljubje i ljubav za narodnu knjigu.

Prihrlite dakle one svečanostne dane k nama, prihrlite u našu slovensku Ljubljani, koja Vas će primiti ljubavno, koja će biti sretna sa Vašeg poseta. A mi, koji Vas zo-

vemo, primićemo Vas otvorenih ruku, otvorenih srdaca, pak se ćemo radovati pozdravljujući Vas u našoj sredini.

Dogjdite dakle svoji svojima — dovikuju Vam slovenska srca! —

A da nama bude moguće sve potrebno pripraviti i urediti, molimo učtivo sve drage drugove i mile drugarice, koje kane one dane boraviti megju nama u bijeloj Ljubljani, neka izvole prijaviti potpisanomu tajniku svoje čestito ime.

Napose pozivljamo bratska učiteljska društva hrvatska, da se odazovu ovome pozivu.

A svima i svakomu vapijemo od srca: Dobro došao u bijeli Ljubljani!

Za ljubljanski mesni odbor:

Počasni predsjednik:

Ivan Hribar s. r.,
gradonačelnik ljubljanski.

Juraj Režek s. r.,
predsjednik.

Engelbert Gangl s. r.,
tajnik.

Jakob Dimnik s. r.,
urednik.

Janko Likar s. r.,
podpredsjednik.

Fran Črnagoj s. r.,
blagajnik.

Kako bi se izboljšalo šolsko obiskovanje?

(Spisal Ljudevit Stiasny.)

(Dalje.)

Všolah z vsednevnim poukom ostajajo do šole oddaljeni učenci opoldne v šoli. Otrok gre zjutraj z doma ob 7.—8., a pride šele popoldne okolo 4. domov. Za ves ta čas mu mora zadostovati košček kruha, sadje, ali kaka druga malenkost, a vendar pogreša opoldne, osobito pozimi, najbolj tople jedi. Zato so vpeljali v nekaterih krajih šolarske kuhinje, v katerih dobe otroci za mal denar, ubožni celo zastonj, opoldne juho. Naj bi se povsod, kjer so šole z vsednevnim poukom in oddaljenimi vasmi, vpeljala šolarska kuhinja!

Ako dežuje, počiva delo na polju. Napačno pa sodijo nekateri učenci, da smejo tudi oni počivati ter da

jim ni potreba iti ob deževju v šolo. Ako jim učitelj to dovoli, se lahko pripeti, da manjka v deževnem vremenu izdatno število učencev. Ako je pa isti dan sopraznik ali ako dežuje v nedeljo, jih pa to prav nič ne moti, da bi ne šli v cerkev. Zato ne sme biti učitelj premehak v tem oziru, pač pa mora vplivati na starše, da preskrbe otroke v deževnem vremenu z dežniki ter spomladi in jeseni z dobrim obuvalom. Takisto ne smejo biti šolske sobe v takih dneh spomladi in jeseni premrzle, ter se mora strogo paziti, da spravljajo učenci dežnike v veži v nalašč za to narejene priprave.

Samoumevno je vendar, da ne smemo siliti otroke v šolo, kadar je tako slabo vreme, da bi utegnili otroci zboleti ter kadar so tako slabi poti, da se po njih ne more hoditi. (Po § 4 šolskega in učnega reda z dne 20. vel. srpana 1870). Ozirati se pač moramo tudi na starost učenčev, na oddaljenost ter na kakovost potov.

Kakor mora učitelj vplivati na učence, da dobro in radi obiskujejo šolo, tako mora tudi na starše. Žal, da so enaki spisi ko „Starši, podpirajte šolo“ pri nas premalo razširjeni. Napačno pa bi bilo, ako bi ne storil učitelj nič drugega, ko da bi starše naznanjeval, zakaj s tem bi se šolsko obiskovanje ne izboljšalo, ampak le nasprotstvo do šole in posebno do učitelja širilo. Zato moramo v prvi vrsti starše vnemati za šolo ter jih poučiti o zakonitih določbah, kar je jako potrebno. Däsiravno je sicer preteklo že več ko 25 let, odkar se je jela ljudska šola presnavljati na podlagi novih šolskih zakonov, so vendar zakonite določbe, ki urejajo šolsko obiskovanje, malokomu — osobito na kmetih — popolnoma znane. Zato moramo starše nanje opozoriti. Škoda, da so te zakonite določbe samo na drugi strani šolskih naznanil, zakaj primernejše bi bile na drugi strani „pozivov“ in „svaril“.

Povprečno je najboljšo sredstvo v izboljšanje šolskega obiskovanja opominjevanje. V to so v leibniškem okraju na Štajerskem vpeljali opominjevalne listke. Kadar ni katerega otroka v šolo, ne da bi došlo učitelju opravičenje, pošlje dotični razredni učitelj po učencu tiskani listek, da ni prišel dotični otrok v šolo ter da se bo pošiljanje teh listkov toliko časa ponavljalo, dokler ne pride otrok v šolo, ali ne dojde opravičenje. Na ta način se je skrčilo število neopravičenih poldni meseca grudna leta 1891. z onim istega meseca leta 1890. od 23.680 na 8925, torej se je izboljšalo šolsko obiskovanje za 62%, ker se je zdatno skrčilo tudi število opravičenih zamud. Ta uspeh kaže, da čestokrat ni protivnost napram šoli vzrok slabemu šolskemu obiskovanju, kakor se navadno trdi, ampak le mlačnost in zanikrnost.

Pri nas nimamo takih tiskanih opimnjevalnih listkov, a vendar sem poskušil to sredstvo ter dosegel prav lepe uspehe. S pisanjem teh listkov se vendar preveč zamudimo, zato nam mora večkrat zadostovati ustno naročilo. A tudi to pripomore izdatno k izboljšanju šolskega obiskovanja, vsaj takoj zveemo, so li zamude opravičljive ali ne.

Povsod se dobijo vendar zanikrni roditelji, ki se ne zmenijo za opominjevanja ter neredno pošiljajo otroke v šolo. Zato moramo zamude, ki se ne dajo opravičiti po § 4 m. u. z dne 20. vel. srpana 1870., koncem vsakega polmeseca naznaniti. V vsled razglasa deželnega šolskega sveta za Kranjsko z dne 8. kimovca 1893. šte. 2178 predpisane obrazce za zamude moramo zabiležiti od

tega časa tudi „Število že prej naznanjenih in neopravičenih poldni“ ter „Kolikrat že poprej posvarjen ali kaznovan“.

Pri tem moramo paziti, da vsled r. dež. šol. sv. za Kranjsko z dne 5. svečna 1893. št. 3120 v zmyslu § 24 in § 25 deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873. ni jemati v pošteš šolskih zamud prejšnjega leta ali prejšnjih let, ampak samo tiste zamude, ki so se pripetile od pričetka šolskega leta ter da se vsled r. dež. šol. sv. za Kranjsko z dne 1. svečna 1894 št. 161 samo roditelji ali njih namestniki naznanjajo zaradi zanikrnih šolskih zamud in da je samoumevno pri opetovanih takšnih naznanilih, bodisi zaradi enega ali drugega izmed več v šolskem obiskovanju tisto šolsko leto zanikrnih otrok staviti kazenski nasvet, če je bilo poprej posvarilo enkrat brezuspešno.

Da zamoremo zabiležiti „Kolikrat že poprej posvarjen ali kaznovan“, je potreba, da kr. šol. sv. zaznamke šolskih zamud, katere je vrnil okr. šol. sv. s kazenskimi določbami, takoj pošlje šolskemu voditelju v pregled. Da jih pa brž ko je mogoče dobimo, se moramo ravnati strogo po r. dež. šol. sv. za Kranjsko z dne 20. mal. travna 1875. l. št. 88. Zato moramo izročiti v treh dneh po preteku vsakega polmeseca zaznamek vseh šolskih zamud v duplikatu, in če bi ne bilo šolskih zamud, tudi poročilo o tem krajnemu šolskemu svetu.

Ta mora takoj vsled u. dež. šol. sv. za Kranjsko z dne 20. mal. travna 1875. l. št. 88 v zmyslu § 24 stikoma s § 22 deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873. l. in § 7 šol. in u. reda z dne 20. vel. srpana 1870. leta, pozvedeti vzroke neopravičenih zamud ter mora, če najde, da šolske zamude niso pristojno opravičene, ali da so nedopustljive, v prvem slučaju opomniti roditelje ali njih namestnike na njih dolžnost; ako se pa take šolske zamude še večkrat pripete, naj stavi kazenski nasvet in naj potem, ko je dotični sklep vpisal v rubrike, ki so za to določene, dvojna kazala ali pa poročilo, da ni bilo nobenih šolskih zamud v vsakem mesecu, predlaga najdalje do 8. prihodnjega meseca okr. šol. svetu.

Da se kr. šol. svetu olajša poslovanje, moramo vpisati v 14. rubriko zaznamka šolskih zamud nam znani ali naznanjeni vzrok. Krajni šolski svet mora le tedaj preiskovati in klicati roditelje ali njih namestnike na odgovor, ako ne ve prav, je li vzrok veljaven, ali neveljaven. Ako pa učitelj — kateremu se mora verovati — določno vzrok zamud naznani, tedaj je krajni šolski svet že od odgovorne osebe prejel, kar potrebuje, da zamore sklepati v kazenskih nasvetih.

Da bi krajni šolski sveti to bolje umevali, je izdal okrajni šolski svet v Kamniku dne 29. vinotoka 1890. l. pod šte. 664 ta-le ukaz: Ker se v tej zadevi k tukajšnji obravnavi poklicane stranke navadno izgovarjajo, da jih krajni šolski svet zaradi zamud še ni posvaril, mi ostane gospod predsednik odgovoren za to, da vsekdar, preden izkaze sem predlaga, roditelje ali njih namestnike zamujencev k tamošnji obravnavi pismeno pokliče, ako šolskemu vodstvu niso vzroki zamud znani, ali če vodstvo dvomi o istinitosti naznanjenih vzrokov in jih v neopravičenih slučajih gotovo vsaj enkrat poprej pismeno posvari, preden kazen v izkazih nasvetuje. (Dalje prih.)

Ustavožnanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Državno denarstvo.

b) Posredni davki.

B posrednim davkom prištevamo: Carino, užitnino, kolkovino, odredbino (takse), pristojbine od pravnih opravil, cestarino, dohodke od punčevanja, davščino od točenja, trgovine in podrobne prodaje žganih opojnih pijač, potem, v daljšem pomenu besede, solno samotrštvo in samotrštvo s tobakom.

Carino pobira državna uprava za uvoz raznega blaga iz inozemstva ali pa tudi za izvoz blaga v inozemstvo po določeni carinski tarifi. Kdor pošilja oziroma pripošilja blago, mora zaradi obdačenja pri dotičnem carinskem uradu ulagati pismeno izjavo, v kateri je natančno opisovati blago in ga imenovati z imenom, s katerim se nahaja v zakonski carinski tarifi. Ni dovoljeno, da bi se posluževali drugih ali tujih imen; tudi ni dovoljeno, da bi se blago imenovalo s kakim splošnim izrazom. Malone z vsemi evropskimi državami ima Avstrija sklenjene pogodbe, vsled katerih so carine proste razne vrste blaga ali pa se od njih pobira manjša davščina. Katere vrste blaga pa so sploh proste, ali pogojno ali deloma proste carine, to natančno navaja zakon o carinski tarifi. Važnejše tuje države, iz katerih uvoz blaga v Avstrijske dežele nam prinaša največ dohodkov na carini, so: Nemčija, Francija, Angleško in Švica. Carina se plačuje v zlatu.

Užitnina. To davščino je plačevati od žganja, od vina in mošta, od piva, od mesa, oziroma klalne živine; v zaprtih mestih pa tudi še od raznih drugih tvarin in pridelkov.

Davščino od žganja je plačevati, če se žganje samo izdeluje ali pa če se tudi prodaja, in znaša 35 krajcarjev za vsako hektolitersko stopinjo alkohola. Kdor napravlja žganje izključno za domačo porabo, se oproščuje davščine. Sme pa za to porabljati tekom enega leta k večjemu 56 litrov žganja. Žgati sme samo na svojem posestvu. Dovoljenja mu je izprositi od deželne finančne oblasti. V to svrhu mora javiti vsaj do 15. vel. srpana pristojnemu županstvu ali oddelku c. kr. finančne straže svojo prošnjo. Kadar hočeš žgati, ne da bi bil davščine oproščen, moraš 48 ur pred pričetkom to javiti c. kr. davčnemu uradu in ob enem plačati davščino. Ko si to storil, izroči se ti boleta, na kateri so napisane okolnosti, pod katerimi izvršuj kuhanje žganja. Natančno po tem predpisu se mora dotičnik odslej tudi ravnati, če ne, zapade kazni. Sicer pa veljajo v tem oziru tudi še druga splošna določila, katerih se je natančno držati slehernemu, ki kuha žganje.

Davščina od vina in mošta, potem od mesa, oziroma klalne živine. To vrsto užitnine daje država navadno v zakup zasebnim podjetnikom ali pa prepušča pobiranje užitnine udeležencem dotičnega užitninskega okraja, v katerem le-ti plačujejo užitnino, proti pavšalni odškodnini. Le redkokdaj pobira državna uprava užitnino v svoji režiji in sicer tedaj, če so obravnave zaradi zakupa brezuspešne. Davščina se odmerja po tarifi.

Davščino od piva je plačevati od količine kuhe in od alkoholovitosti pivne začimbe. Računa se z 167

krajcarjev za zaharometersko stopinjo in vsak hektoliter. Predno začneš pivo kuhati, treba to prijaviti c. kr. finančni straži in poleg tega naznaniti vse okolnosti, s katerimi naj se izvrši kuhanje. Po tej napovedbi pa se je poslej tudi natanko ravnati.

Kolkovina, odredbina (takse) in pristojbine od pravnih opravil so davščine iste vrste, samo da se v različnih slučajih tudi na različni način odmerjajo in plačujejo. Imenujemo vse te vrste davščin z eno besedo: pristojbine. Pristojbini so podvržena:

a) Vsa pravna opravila, s katerimi se zakonito veljavne pravice utemeljujejo, prenašajo, vtrjujejo, prenarejajo ali pa uničujejo, bodisi da prehaja lastninska pravica ali samo pravica do užitka in porabe nepremakljive reči, proti odškodnini ali brez odškodnine, na drugega upravičenca — kupne pogodbe, menjalne pogodbe, preživitne pogodbe — bodisi da se daje premakljiva reč v dar in da se v tem mej živečim darilcem in podarjencem sklene pismena listina ali pa če se — brez take pismene listine — podarjena reč izroči podarjencu še le po smrti darilčevi.

b) Vsi prenosi premoženja tudi za slučaj smrti — dedinske pogodbe, ženitne pogodbe.

c) Spričevala, trgovinske in obrtne knjige.

d) Vse vloge na vladarja, na državne, deželne in občinske zastope, na oblastva, urade ali uradne osebe, drugopisi, priloge in nadpisi teh vlog; vknjižba stvarnih pravic v javne knjige ali pa njih izbris; uradni izpiski, obsodbe in obvestila.

Pristojbina se plačuje ali posredno, to je s kolkom, ali pa neposredno, to je pri c. kr. davčnem uradu. Imamo stalne pristojbine, pristojbine po lestvici in odstotne pristojbine.

Vsaka kolkovanju zavezana listina mora biti spisana na papirju, na katerem je prilepiti kolek. Kolek se prilepi na prvi strani sleherne pole in se tako prepíše, da seže vsaj prva vrsta besedila čez njegov spodnji del. Tudi moraš kolek prej pritisniti na papir, predno listino začneš pisati. Če se nahajajo pod kolkom sledovi pisanja, tedaj ne velja listina kot kolkovana.

Na ulogah, njih prepisih in prilogah pa je dovoljeno kolek prilepiti, ne da bi ga bilo treba prepisati.

Razun v že napominanem slučaju se smatra listina kot nekolkovana, če del kolka manjka, če so posamezni deli raztrganega kolka na papirju zopet sestaviti, če kolek ni na predpisanem kraju prilepljen in če ni na svojem spodnjem delu s črnolom prepisan, kakor veli zakon.

Če listina ali spis sploh nista kolkovana ali pa sta premalo ali proti predpisu kolkovana, tedaj se predpisujejo pristojbinski poviški, ki se odmerjajo po znaku prikrajšbe na kolku. Odmera pristojbin se ravna po predpisih pristojbinskega zakona. Pristojbine, ki se plačujejo neposredno, odmerjajo davčni uradi in c. kr. urad za odmero pristojbin, ki je za to posebej postavljen.

Tu sem spada tudi pristojbinski namestek (ekvivalent), to je davščina, ki se pobira od premoženja takozvane mrtve roke, oziroma njegovega donosa tekom vsakih deset let. Ta davščina se za vsako desetletje naprej odmerja in predpisuje, vendar pa v teku te dobe vsako leto le z eno desetinko to je s tistim zneskom plačuje, ki pripada na eno leto.

Da se odmerja in predpisuje pristojbinski namestek, morajo davčni zavezanci pred začetkom vsakega deset-

letja, ki se sklada s koledarskim desetletjem, vlagati svoje napovedbe.

Brezpogojno kolkovine prosti so naslednji čini in spisi: Akcepti na menicah, odstopi na državnih obveznicah, kuponi državnih vrednostnih listin, potrdila o vrnitvi predmetov, ki so bili v sodnem ali uradnem varstvu, zlasti potrdila o sprejemu vrnjenih varščin, jamčevin, poroštvenih listin i. dr.; dalje potrdila in pobotnice o plačani šolnini in kolegnini, o miloščinah in sploh o zneskih pod dvema goldinarjema; razlastitvene listine, razkaznice varovancev, prehodni listi do osem dni, računi o potnih troških, spisi v kazenskem postopanju, knjižice sirot, spričevala o uboštvu i. dr.

Trgovski računi — saldirani ali ne saldirani — so kolka oproščeni, če ne znaša znesek več kot 10 gld.; računi o zneskih čez 10 gld. do 50 gld. se morajo kolkovati s kolkom 1 krajcarja, računi o večjih zneskih pa s kolkom 5 krajcarjev. Če se saldirani računi kot priloge porabljajo v uradno svrhu, tedaj jih je kolkovati tako kakor pobotnice; računi o zneskih do 10 gld. pa so tudi tukaj kolka oproščeni. Kolek se prilepi na papir, predno se račun spiše, in se pritisne na kraj, kjer se z besedilom računa more prepisati, vendar pa je prepovedano kolek prepisati z naslovom računa ali datumom ali pa s podpisom izstavljalčevim.

Koledarji, ki so namenjeni za tuzemstvo, se morajo kolkovati s 6 krajcarji in sicer v vsakem slučaju, bodisi da obstoje zase, bodisi da tvarjajo samo del tiskarnega spisa. Kolkovina se plačuje lahko neposredno in se da koledar le signirati, ali pa posredno, to je s kolkom, ki se prileplja na papir. Na kolek je vtiskati uradni pečat.

Časniki, ki izhajajo v inozemstvu in prihajajo v avstrijsko ozemlje, morajo biti kolkovani z 2 krajcarjema, domači časniki pa se kolkujejo z 1 krajcarjem.*) Kolkovine prosti so uradni in strokovni listi.

Pri prometu z vrednostnimi papirji plačevati je posebno pristojbino ali v kolkih ali pa se neposredno odpošilja na c. kr. blagajnico.

Tudi od igralnih kvart je plačevati kolkovino.

Kolkovani morajo biti tudi železnični vozni listi in menice.

Kolik kolek je uporabljati ali koliko pristojbino je plačevati za posamezni slučaj, o tem na drobno govori pristojbinski zakon in dotične posebne odredbe.

Tak se plačujejo uslužbenci, ki so z dekretom začasno ali pa stalno nameščeni v cesarskih službah ali v javnih in privatnih zavodih; takse plačujejo notarji za podeljena jim notarska mesta; tudi za podelitev privilegij je treba takso plačati i. dr.

Kolke na drobno razpečavajo prodajalci, ki so navadno ob enem tudi trafikanti za tobak.

Cestarina**) prinaša državi dohodke v svrhu pokritja troškov za vzdržavanje državnih cest. Pobiranje cestarine daje država navadno v zakup in le tam, kjer razpis zakupne obravnave nima povoljnega uspeha, ima državna uprava pobiranje cestarine v lastni režiji. Cestarina se odmerja po določeni tarifi, katera je na vsaki mitnici na primernem kraju za upogled občinstva pribita. Tarifa razločuje vprežno živino in gnano živino, in po tej razliki določa svoto cestarine. Za pobiranje cestarine

so postavljene mitnice — zatorej tudi izraz „mitnina“. Kraj, kjer mora mitnica stati, je za vsak slučaj posebej določen. Mitnica je označena po mitniški zagraji (šrangji). Plačevanja cestarine so oproščeni prebivalci mitniškega kraja ali okraja in tisti, ki v mitniškem okraju izvršujejo kak obrt ali gospodarsko podjetje ali kmetujejo, četudi ondi ne stanujejo, glede živine, ki hodi na pašo ali katero gonijo napajat, ali podkovat, ali zdraviti, ali na polje pri kmetiji i. dr.

Dohodki od puncevanja zlatnine, srebrnine i. dr. niso velikega pomena, ker niso znatni.

Davščina od točenja, trgovine in podrobne prodaje žganih opojnih pijač. Za izvrševanje obrta je treba dovoljenja politične oblasti. Izvršuje se pa obrt lahko kot glavno ali pa samo kot postransko podjetje. Trgovina z žganimi opojnimi pijačami da mora biti omejena na zaprte posode, obsegajoče po največ 1 liter tekočine. Odmerjanje davščine se ravna po številu prebivalcev v tistem kraju ali selu, kjer se razpečava opojna tekočina in pa po tem, kakoršno je podjetje. Davščino je plačevati vsako polletje naprej. Oproščeno davščine je točenje in podrobna prodaja žganih opojnih pijač v vojaških šotorih zunaj stalnih poslopij, potem v lekarnah pri napravi zdravil in v planinskih kočah, ki so postavljene na gorah kot zavetišča. Kdor začne obrt, mora štirinajst dni pred pričetkom to naznaniti, ustno ali pismeno, pristojnemu davčnemu uradu in ob enem plačati davščino. Kadar pa poneha z obrtom, mora to pravočasno prijaviti.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Z Gorenjskega. (Spominske svetinje za učitelje) Iz treh preslavnih rodbin so se rodili do zdaj Avstrijskim deželam in narodom sloveči in mogočni vladarji. Njihovi slavni čini bodo živeli in sloveli, dokler po znanem reku: A. E. I. O. U. (Austria erit in orbe ultima) zgodovina s koncem sveta tudi ne bo končala svojega vpisovanja v svetovno kroniko. Da bi bil pa kateri vladar osrečeval Avstrijo tako dolgo, kakor Njegovo c. kr. apostolsko Veličanstvo, presvetli cesar Franc Jožef I., to doživimo avstrijski narodi zdaj prvič.*) Ni čudo torej, da se tega redkega dogodka raduje in veseli vse, in da vse ugiblje in preudarja, kako naj bi se ta, za avstrijske podanike tako srečen praznik obhajal in praznoval. Razni stanovni tekmujejo o tem. Tudi slovensko učiteljstvo, kakor je obče znano, hoče ovekovečiti to priložnost s „Cesarja Franca Jožefa I. jubilejno ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem“ in z ustanovitvijo „šolskega muzeja“ ter pokazati svojo dinastično udanost in zvestobo do presvetlega cesarja. Enakih dokazov bo v Avstriji gotovo neštevilno. Čuje se pa tudi o nasprotnem priznanju, ki bo od strani presvetlega vladarja došlo zvesto-udanim podložnikom. Tako bodo n. pr. vsi vojaki,**) aktivni in bivši, prejeli spominske svetinje. Da jim take odlike nihče ne zavida, je in ostane resnica. A človeka pa pri tem vendar nekaj z nekakim žalnim čutom navdaja, to namreč, ker učiteljstvo menda nikogar nima, ki bi za kako, bodisi tudi še tako skromno priznanje vložil dobro besedo na meročajnem višjem mestu.***) Vojaški stan je vzvišen, imeniten, težaven, tako tudi uradniški — toda tudi učiteljstvo se po svoji strani trudi po vseh močeh, odgojiti

*) Cesar Friderik III., ki je umrl leta 1493., je vladal 58 let.

Uredn.

**) Tudi civilni uradniki. Uredn.

***) Povdarjali smo že v zadnji številki, da bi bilo pravično in prav, da se tudi zaslužnim učiteljem priznajo spominske svetinje. Morda bi ne bilo napačno, če vložijo naša „Zaveza“ potom vis. c. kr. dež. šolskega sveta prošnjo na naučno ministerstvo, da se v spomin na jubilejno leto tudi učiteljstvu priznajo spominske svetinje. Uredn.

*) Vlada je nedavno predložila državnemu zboru zakonski načrt, po katerem bi odpadel kolek na koledarje in časnike.

**) Tudi cestarino nameravajo opustiti.

državi zvesto-udane podložnike in navdušene prihodnje bojnike-borivce za cesarja, vero in dom.

Upamo, da se nam zaradi naših skromnih želj ne bo očitala morda sebičnost. Saj pravi pregovor: „Človek, pomagaj si!“ Poznali smo gospo, ki je dejala: „Ljubezen do bližnjega se začne v I. vrsti pri moji lastni osebi!“ — Kar bo torej drugim milo, bi bilo tudi nam učiteljem drago! — L.

Iz radovljiškega okraja. Dne 2. rožnika je zborovalo naše društvo v Mošnjah. Ker pa do sloveče božje poti Marije pomagaj na Brezjah ni dlje ko četrte ure, se nas je zbralo na Brezju pred zborovanjem več tovarišev in tovarišic. Veličastna nova stavba, pa tudi že dozidan frančiškanski samostan poleg cerkve krase eden najlepših krajev naše Gorenjske, in vse vpliva na srce, da z zbranim duhom počastiš in se priporočiš Bogorodici. — Točno ob $\frac{1}{2}$ 11. uri otvori g. predsednik Grčar v novi prelepi dvorazredni šoli zborovanje, pozdravi 15 tovarišev in tovarišic ter omeni, da ima današnje zborovanje posebni pomen, ker praznujemo letos 50letnico vladanja našega presvetlega vladarja Frančiška Jožefa I., in razna društva tekmujejo, kako bi bolj dostojno in slovesno praznovala 50letnico. Tem društvom se pridruži tudi naše in pozivlje prisotne, da zakličemo zaščitniku našemu trikratni „slava“, kar se je zgodilo z navdušenjem. Nato poroča, oziroma sestavlja g. Rozman program bodočemu koncertu v proslavo 50letnice, ki bo v dan 19. listopada t. l. v Radovljici. Odobri se sledeči program: 1.) Slavnostni govor — prolog. 2.) Cesarska pesem. 3.) Avstrija moja. Moški zbor. A. Nedvd. 4.) Naše gore. Mešan zbor. A. Foerster. 5.) Čveterospjev. Zberejo si ga pevci sami. 6.) Solo za sopran, bariton ali tenor. Kdor poje, si zbere pesem sam. S spremljevanjem. 7.) Kitica narodnih pesmi s spremljevanjem klavirja. A. Foerster. Začetek ob 7. uri. Vstopnina prosta. Vstop dovoljen povabljenecem.

Gospod J. Medić, nadučitelj z Jesenic, poroča o spomineku rajnemu učitelju A. Triplatu iz Koroške Bele. Spominek bo sklesal iz kamena g. Vurnik iz Radovljice in bode visok približno dva metra. Cena mu bode prav nizka in pravi, da ne bode iskal izdelovavec prav nič dobička. Veljal bo 40 gld. Darovali bodo večjo vsoto njegovim prijateljem. Določi se, da se mu postavi spominek prvi četrtek meseca vinotoka in da se daruje za rajnega slovesna črna sv. maša. Napis na kamen določi odbor, ko dobi potrebna data.

Ker imamo v našem okraju že več novih šol, se določi, da se prihodnje zborovanje vrši na novoustanovljeni šoli na Olšah poleg Podnarta. Predaval bo g. Fr. Lavtizar, učitelj v Kamni Gorici.

Pri obedu v „Otoku“ smo se prav prijateljski zabavali; počastil nas je s svojo navzočnostjo g. Iv. Berlic, župnik iz Mošenj. Omenil je tudi, da so se razmere predrugačile in bomo zopet lahko skupno delovali v izobrazbo, v dušni in materijelni prospah našega naroda. Sicer pa je vedno z učitelji dobro shajal, ker je bil on in starejša duhovščina za slogo, ker le sloga med našima stanovoma rodi pravi sad izobrazbe. Jos. Korošec.

Vestnik.

Cesarja Frančiška Jožefa I. jubilejna ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gdč. Marija Thuma, učiteljica v Gorenjem Logatcu, nabrala pri okrajni učiteljski konferenciji logaškega okraja v Cerknici dne 15. t. m. 870 gld. — Živeli darovavci in nasledniki! Živila nabiravka!

Učiteljski konvikt: G. Rudolf Piš, učitelj v Cerknici, na knj. kr. podr. št. 121 650 K; „kolesar s sneto kljuko“ v Borovnici 1 K.

Šolski muzej. V muzej se bodo sprejemali tudi vzorni uradni spisi, šolarski in učiteljski izdelki iz šolskih delarnic, naloge in risarski izdelki učencev (učenk) ljudskih, meščanskih in obrtno-nadaljevalnih šol, ženska ročna

dela i. t. d. Izmed učiteljev-pisateljev so se do sedaj zglasili samo trije s svojimi literarnimi deli; prosimo, da se tudi ostali pisatelji zglasijo in vpošljejo svoja dela. Učil, koja so izdelali učitelji, nam je že več obljubljenih. Vsi dozdani oglašenci so s Kranjskega, le eden s Štajerskega, s Primorskega pa še nihče. Želeti bi bilo, da se v šolskem muzeju združi vse učiteljstvo, ki je združeno v „Zavezi“. Pokažimo torej, kaj znamo in premoremo slovenski učitelji sebi v čast, „Zavezi“ v ponos in cesarjevemu zlatemu jubileju v proslavo in trajen spomin! V družbi je moč in napredek!

Pozor, učitelji! C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani je sklenil v eni svojih zadnjih sej, da odslej nič več ne bode jemal v razpravo takih prošenj za mestne učiteljske službe, ki niso opremljene z vsemi potrebnimi prilogami, ampak da bode take nedostatno opremljene prošnje kar a limine zavračal. Povod temu sklepu je bil, ker se je c. kr. okrajni šolski nadzornik pritožil, da vlagajo prosivci za mestne učiteljske službe mnogokrat tako nedostatno opremljene prošnje, da mu pri najboljši volji na njih podstavi ni možno popolniti vseh rubrik v predpisani kompetentovski tabeli. Vsaka prošnja bi morala namreč imeti te priloge: a) Izpričevalo o učni usposobljenosti (oziroma pri prosivcih, ki te še nimajo, zrelostno izpričevalo); b) vse dekrete o začasnem in stalnem službovanju; c) eventualne priznanice. Potrebne so samo te priloge. Vse druge, kakor n. pr. krstni list, poročni list, šolska izpričevala iz ljudske šole, iz srednjih šol, iz učiteljskega, zrelostno izpričevalo, npravstveno izpričevalo itd. so popolnoma nepotrebna navlaka! Mnogo prosivcev pa ravno s tako navlako napolni svojo prošnjo, a najpotrebnejših dokumentov (izpričevala o učni usposobljenosti in dekretov o stalnem nameščenju) ne priloži! Prosivci, ki se mislijo odslej poganjati za učna mesta v Ljubljani, naj si tedaj ta sklep c. kr. mestnega šolskega sveta dobro zapomnijo, če se hočejo obvarovati škode in nepotrebnih stroškov. Sicer pa opozarjamo vse učiteljstvo naše dežele na spis „S katerimi prilogami je učiteljem na Kranjskem opremljati prošnje?“, ki ga je priobčil g. c. kr. okrajni šolski nadzornik Fr. Levec v našem listu („Učit. Tovariš“, l. 1890., str. 3—6).

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, katera se je vršila v sredo dne 1. t. m., smo sprejeli nastopno poročilo. Potem ko proglasi predsednik sklepčnost, poroča zapisnikar o kurentnih stvareh in pove, kako so bile rešene, kar se vzame brez ugovora na znanje. Za razpisane službe na mestni dekliški osemrazrednici se stavijo terno-predlogi. Sklene se, da se bosta letošnji okrajni učiteljski konferenciji za slovenske in slovensko-nemške, oziroma za nemške ljudske in meščanske šole vršili v ponedeljek dne 4., oziroma v torek dne 5. mal. srpana t. l. ob osmih zjutraj v telovadnici I. mestne deške petrazrednice in da bosta imeli obe konferenci z ozirom na vladarjevo petdesetletnico slavnostno lice. Dnevna reda se prijavi pozneje. Sklene se pri novi zgradbi za mestno dekliško osemrazrednico mestnemu magistratu priporočiti odstranitev nekaterih nedostatkov in pa vpeljavo nekaterih novih naprav.

Razpisane službe: V moški kaznilnici v Gradcu mesto drugega učitelja s plačo XI. plač. razreda, s stanovanjem in prispevki za luč in kurjavo. Prosivci za to, event. za tako mesto v Mariboru naj vložijo svoje prošnje do 25. rožnika pri najvišjem državnem pravdnistvu v Gradcu. — Drugo učno mesto na dvorazrednici v Dobrniču. Prošnje do 30. t. m. pri c. kr. okr. šol. svetu v Novem mestu. — Drugi učni mesti v Kočevski reki in Faravasi. Prošnje do 30. t. m. pri okr. šol. svetu v Kočevju. — V tem šolskem okraju se razpisujejo sledeče službe: 1. Nadučitelja-voditelja štirirazrednice v Sežani. 2. Učitelja-voditelja enorazrednice v Vatovljah. 3. Učiteljice na dvorazrednicah v Gorjanskem, Kostanjevici in Zgoniku. Navedene službe so III. plačilne vrste, dohodki teh so določeni v deželni postavi 10. sušca 1870 in 15. vinotoka 1896. Prošnje s postavnimi svedočbami in sicer gledé prosivcev iz drugih okrajev potom c. kr.

okrajnih šolskih oblastnj je vlagati v dobi šestih tednov pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svetu. — Sežana, 31. vel. travna 1898.

Dnevni red

okrajni učiteljski konferenciji slovenskih in nemško-slovenskih ljudskih šol v Ljubljani, ki bode v ponedeljek, dne 4. malega srpana 1898. leta ob 8. uri dopoldne v telovadnici I. mestne deške širazrednice v Komenskega ulicah šte. 13.

A. Slavnostna seja

v proslavo petdesetletnice Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

- I. Kako se je razvijalo in kako je napredovalo mestno ljudsko šolstvo od leta 1848. — 1898. Slavnostni govor gospoda c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prof. Fr. Levca.
- II. Kako praznuj šolska mladina v Ljubljani petdesetletnico Njegovega Veličanstva. Poročilo mestnega učitelja g. Jakoba Dimnika.
- III. Vdanostna izjava mestnega učiteljstva.
- IV. Cesarska pesem.

B. Konferencija.

- I. Naznanila in opazke c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prof. Fr. Levca o šolstvu njegovega nadzorovalnega okraja.
- II. Izbir učnih knjig in beril za šolsko leto 1898/99. Šolska vodstva, ki želé učnih knjig in beril v prihodnjem šolskem letu kakšne premembe ali ki želé uvesti kakšno novo učno knjigo, naj do 26. rženega cveta t. l. pošljejo c. kr. mestnemu šolskemu svetu utemeljene predloge, drugače pa negativno poročilo.
- III. Poročilo knjižničnega odbora o stanju in računu okrajne učiteljske knjižnice.
- IV. Nasveti o nakupu novih knjig za okrajno učiteljsko knjižnico.
Dotične nasvete je najkasneje do 26. rženega cveta t. l. pismeno prijaviti načelniku knjižničnega odbora g. nadučitelju Jos. Maierju.
- V. Volitev treh udov knjižničnega odbora za šolsko leto 1898/99.
(Doslej so bili v knjižničnem odboru: Gospodična nadučiteljica E. Gusl, g. nadučitelj Jos. Maier in g. učitelj Juri Režek.)
- VI. Volitev stalnega odbora, ki šteje 4 ude, za šolsko leto 1898/99.
(Doslej so bili udje stalnega odbora gg. nadučitelja Fr. Raktelj in Jos. Maier, g. učitelj A. Razinger in gospodična nadučiteljica E. Gusl.)
- VII. Samostalni predlogi, ki jih je najkasneje do 26. t. m. pismeno zglasiti pri stalnem odboru.
C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,
dne 1. rženega cveta 1898.

Župan - predsednik:
Ivan Hribar.

Priporočilo. Slavni c. kr. okrajni šolski svet v Krškem je z razpisom z dne 27. vel. travna t. l., oziroma z dne 29. vel. travna šte. 785 vsem podrejenim šolskim vodstvom kar najtopleje priporočil dr. Pogačnikovo po Janku Lebanu poslovenjeno knjižico „O jetiki“ in povest „Na različnih potih“, prvo za učiteljske, drugo za šolarske knjižnice. Glede knjižice „O jetiki“ piše omenjeni c. kr. okrajni šolski svet: „To delce ima mnogo dobrih migljajev in nasvetov, katere more učiteljski pridom uporabiti v ljudski šoli.“ — Istina je, in želeti bi bilo, da se knjižica močno razširi med častito duhovščino in učiteljstvo, da se s sodelovanjem teh dveh mogočnih faktorjev kolikor možno pot zapre tej strašni morivki človeštva. Naj bi gospodje c. kr. okrajni šolski nadzorniki kar najtopleje priporočali to knjižico ob letošnjih okrajnih učiteljskih konferencijah! V zglede jim bodi neki rodoljuben dekan na Štajerskem, ki je za bližnjo pastoralno konferencijo sam naročil 40 iztiskov! Vsi na branik zoper morivko — jetiko!

K izpitu učiteljske usposobljenosti v Gorici se je oglasila m. m. le ena slovenska kandidatinja gđ. Pavlina Brezovšek, učiteljica na Trebelnem pri Mokronogu, ki je izpit tudi dobro dostala za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom.

Češka učiteljska društva. Sedaj je na Češkem v osrednjem društvu (zavezi) učiteljskem 115 ednot (društev) učiteljskih. Ako se prišteje še praška „Beseda učiteljska“, katera ni pri zavezi učiteljski, je vseh čeških učiteljskih društev 116. Društva so koncentrirana v osrednjem društvu (zavezi) in imajo 7173 členov. Največje učiteljsko društvo je „Komensky“ za Prago in okolico, kateri ima 449 členov. V poslednjem času se mesto velikih društev ustanavlja več manjših; tako se je strakonisko učiteljsko društvo razdelilo na tri društva, kolinsko, litomišlsko in chrudimsko, kuklensko pa na dve društvi. V zadnjem letu se je odlikovalo v delavnosti zlasti praško učiteljsko društvo „Komensky“, katero je imelo 25 zborovanj. Dohodkov je doseglo 5568 gld, izdatkov pa 4762 gld.; v večini društev se je okrepil dohodek nad izdatkom. Nemško deželno učiteljsko društvo združuje 77 društev, katera imajo v vsem 5524 členov. V vseh učiteljskih društev na Češkem je (razen podpornih društev) 193, katera imajo skupaj 12.697 členov. V to število še ni všteto društvo učiteljsko-češko-slovansko in društvo meščanskih učiteljev. Lahko se tedaj reče, da je v pokrajinskih in osrednjih društvih učiteljskih vpisanih skupaj 13000 učiteljev. Ti pa so samo na Češkem, tedaj brez Moravskega in Šlezije. Izmed podpornih učiteljskih društev je najznamenitejše podporno in posojilno društvo „Dědictví Komenského“, katero ima 1221 členov, od teh je 93 8/10 učiteljev in 6 2/10 učiteljic — Češki učitelji imajo tudi skoraj v vsakem večem mestu učiteljski konvikt, sirotišnice itd. Kaj pa imamo slovenski učitelji?

Jos. Korošec.

Zaveza učit. društev v kralj. Češkem pozivlja okr. društva, da na željo le-teh povabi k zborovanju poslanca, da se izreče za ljudsko stanovsko zastopstvo; predlože se tudi praške resolucije, sprejete na letošnjem zborovanju zaveze. Praške resolucije so: Učiteljstvo, združeno v „Komenskem“ društvu za Prago in okolico, se je pogovarjalo dne 12. sušca t. l. o popolnoma neplodnem letošnjem dež. zborovanju in pozivlje, da društva opuste vsa preiskavanja in vsa mala zahtevanja, temveč odločno tirjajo: 1.) Popolnih državljskih pravic in pravičnega disciplinarnega sveta. 2.) Akademične izobrazbe 3.) Enotne službene plače brez kategorij podučiteljskih (XI., X., IX. in VIII. reda kakor pri državnih uradnikih); 35letno službovanje in regulacije avanziranja učiteljstva. 4.) Šolske avtonomije z enakim vplivom učiteljstva v mestnem, okrajnem in deželnem šolskem svetu. Idimo z enotnim postopanjem za enotnim velikim zmotrom! J. Korošec.

Dar srbskemu šolskemu muzeju. Avstrijsko ministrstvo za uk in bogočastje je podelilo srbskemu šolskemu muzeju na prošnjo muzejnega odbora čez 1000 različnih šolskih predmetov v ceni 1000—1500 gld. kakor: učne knjige (učebnice) za ljudske in meščanske šole vseh narodnosti avstrijskih, knjige za učitelje, podobe, mape, atlante, predloge za risanje, aparate za poučevanje prirodoznanstva, zbirko modelov in mnogo drugih predmetov, ki se rabijo pri pouku. Menda bi tudi slovenskemu in hrvatskemu učiteljskemu muzeju kaj dali. Potrkajmo!*)

Jos. Korošec.

Učitelj ne sme poučevati godbe! C. kr. deželno šolsko oblastvo je odpravilo poučevanje gosli na občin ljudskih šolah. Tako vsaj sporočajo voditelji praških in predmestnih šol v dnevnih listih. K prošnji „enote voditeljev“ glasbenih šol za kraljestvo Češko je odredil c. kr. deželni šolski svet, razglašeno z dne 23. svečna t. l. šte. 5220, da neobligatno poučevanje na goslih na občin ljudskih šolah je samo tako dolgo dovoljeno, dokler so za isto učitelji plačo od staršev prejeli. koncem šolskega leta 1897.—1898. pa je odpravljeno. Za slovenske pokra-

*) Direktorij „Zaveze“ se je že obrnil s prošnjo tudi na naučno ministrstvo. Uredn.

jine nima omenjena prepoved dosti pomena, pač pa bi ga imela, ko bi se pričela harmonika raztegovati v šoli. Pol fare bi bilo pri pouku. Petje gojimo pridno v šoli in godbo zunaj nje, da preustrojimo narodu okus!

Jos. Korošec.

Češki plemenitaš. Pokojni kanonik grof Poetting-Persing je ustanovil v Olomucu višjo dekliško šolo, ki se imenuje „Poettingea“. Kako blagega srca je bil ta mecen, naj svedočijo nekatere, omenjeni zavod zadevajoče točke iz njegove oporoke:

a) Pota, po katerih je zavod voditi, so določena v pravilih, ki naj se izpolnjujejo brez znatne premembe.

b) Splošne znanosti naj učijo svetne učiteljske moči, a pouk bodi prešinjjen z verskim duhom. Le ta, ki neprestano sledi resničnemu življenju naroda, bode mogel vzgajati deco zanj; a dasiravno bode zaradi tega stopal po svetni struji, upošteval bode, da je vera potrebna kakor ljubezen do Boga. Čim bolj je kdo izobražen, tem lažje ceni nedosežno milobo vere.

c) Žena, ki je bila vzgojena v mojem zavodu, bodi pobožna, nje duša bodi čista kakor kristal, zlati venec npravnosti naj diči njeno glavo. Te čednosti žene so stebri rodbinske sreče in nje obstanka; niti krivda moževa, niti razne nesreče, zadevajoče premoženje, ne pahnejo rodbine tako globoko kakor žena, ki je nehala biti pobožna in npravna.

Vsakdo, ki bode vodil moj zavod, ali v njem počeval, se vedno spominjaj, da izvršuje nepreklicljivo mu nalogo, narodu češkemu o priliki blagoslovljenja svečano obljubljen: da se ima tu gojiti moč narodne zavednosti v najvišji meri. Težka doba češkega naroda tirja, da je žena narodno probujena, pogumna in zavedna.

Dom vaš, deklice mojega zavoda, mora biti češki dom; preko njegovega praga naj nikdar ne stopi tujsčina. Stojte med brati, sestrami in otroci v rodbini svoji kakor svetnice češke narodnosti, in ena sama beseda trdne vaše volje upogne naj tilnik vsakega sovražnika. Bodite genij na češkem domu svojem, kakor slavni vzori čeških žen iz minulih stoletij in sedanje dobe; narodna zgodovina naj vam kaže, kako jih posnemajte, prosite jih, da bi mogle postati take kakor one, potem bode stal narod naš s popolno močjo v vsi slavi svoje preteklosti.

č) Bodite varčne in dobre gospodinje!

Tukaj izpolnjujete blagonosno nalogo za rodbino svojo in svoj narod tembolj, čim brižneje pazite na domače imetje, smatrajoč ga imetjem češkim. Ta stran narodne vzgoje je enako važna kakor narodna zavednost.

Take, želim, da postanete deklice mojega zavoda že kot gojenke, a še gotoveje, ko prestopite v dejansko življenje.

Po teh principih, naukih in željah se blagovoli ravnati prečastni kuratorij mojega zavoda vsekdar za časa mojega življenja in po moji smrti. Ko sem ustanovil zavod, sem dovršil nalogo svojo. Ni božja volja, da bi mogel vsaj enkrat vse z lastnimi očmi videti; a v svojem duhu gledam. Vendar rad umrjem, ker me osrečuje zavešt, da sem mogel kot duhoven iz ljubezni kaj storiti, delovati po dolžnostih, katere imam kot Čeh, kot plemenitaš češke krvne, preslavne krone sv. Vaclava, da sem mogel izpolnovati vzvišene naloge v narodu, katere izvrševati je češkemu plemenitašu dolžnost. Narod češki je dal nam plemenitašem večjih pravic, zato sme od nas tirjati tudi višje dolžnosti. Štejem se srečnim, da so mi razmere dopuščale vsaj tem svojim dolžnostim zadostiti.

L. L.

Število učiteljev v naši monarhiji. Ljudskih učiteljev je v totranski državni polovici 66000, v prekolicavski pa 26000, profesorjev na srednjih šolah je 5000+3200, na učiteljskih 1070+680, na vseučiliških 1630+580, na bogoslovnih zavodih 230+260, na različnih strokovnih učiliških 6370+1480. Skupno je v naši monarhiji 112.500 učiteljev, na 397 stanovavcev torej 1 učitelj.

V tinti je mnogo zdravju nevarnih glivic. Učitelj opominjaj učence, naj ne ližejo peres ter si naj umivajo očrnele roke. Kadar ne pišejo, morajo biti tintniki zaprti.

Zc.

Nameščenje učiteljskih služeb v Prusiji. Po časopisih se razpravlja o novi uravnavi učiteljskih plač na Nemškem, katera je bilo uzakonjena meseca sušca m. l. Obravnava se tudi način, kako se učiteljska mesta v Prusiji popolnujejo. Zdaj imenuje učitelje bodisi šolska oblast, bodisi da jih voli občina po pripadajočem šolskem patronu. Na boljša in lepša mesta predlagajo nadzorniki le učitelje iz svojega okraja. Tako je učitelju, kateri službuje v slabem kraju, skoraj nemogoče, da bi dobil službo v lepšem kraju. Šolski patroni se ravnajo skoro povsem po priprošnjah in vnanjem vtisku osebe. V občinah se sklene z ozirom na ogled, kateri s šolo in sposobnostjo nima prav nič dotike. Skratka: izid učitelja prosvetca zavisi od sreče. Razvidi se, da avtonomija je povsod enaka. Tako je v Prusiji, pa menda pri nas tudi

Jos. Korošec.

Število časnikov. V Avstro-Ogrski izhaja 3500, v Nemčiji 6000, na Francoskem 4100, na Angleškem 4000, v Italiji 1400, na Ruskem 800, v drugih evropskih deželah 2200, v Ameriki 15000, v Aziji 2700 (na Japonskem 2000), v Avstraliji 700, v Afriki 300, skupno 42000 časnikov.

Zc.

Velika pisateljska nagrada. Pisatelj Rudyard Kipling je dobil za sestavek s 7000 besedami 1500 dolarjev.

Zc.

Ruska mesta. V Rusiji je 865 mest in sicer v 50 gubernijah evropske Rusije 604, na Poljskem 114, v Kavkazu 44, v Sibiriji 49 in v srednji Aziji 54. 167 mest ima več nego 20000 stanovavcev, večina drugih je neznamenatna. Najmanjše mestece je Ohotsk s 197 ljudmi. Večina mest ima več moških nego žensk. Nad 150000 stanovavcev ima 11 mest in sicer: Peterburg (1.132.600), Moskva (988.600), Varšava (638.200), Odesa (405.000), Lode (315.000), Riga (256.100), Kijev (247.400), Harkov (174.800), Tiflis (160.600), Vilna (159.500) in Taškend (156.400). Od 100.000 do 150.000 prebivavcev imajo sledeča mesta: Saratov (137.100), Kazau (131.500), Jekaterinoslav (121.200), Rostov na Donu (119.800), Astrahan (113.000), Baku (112.200), Tula (111.000), Kišenev (108.700). 50.000 do 100.000 ljudi ima 37 mest, manj nego 50.000, a več nego 30.000 pa 41 mest. 20.000 do 30.000 stanovavcev ima 70 mest.

Zc.

Analfabeti. Od 827 Korošcev, ki so prišli lani pred naborno komisijo, jih samo 23 ni hodilo v šolo, t. j. 2,9%. Na Štajerskem je bilo lani 1,3%, na Kranjskem in Primorskem 5,7% (brez Istre), v Istri pa 15,3 odstotkov analfabetov.

Zc.

Okrajna učiteljska konferencija za krški okraj bode letos dne 30. mal. srpana (v soboto) v šolskem splotju v Krškem. Začetek točno ob 9. uri dopoldne; spored je sledeči: 1.) Otvoritev konferencije. 2.) Imenovanje predsednikovega namestnika in volitev dveh zapisnikarjev. 3.) Poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o stanju šolstva v okraju in njegove opazke pri nadzorovanju šol. 4.) Podrobni učni načrt iz spisja za razne kategorije ljudskih šol v Krškem okraju na podlagi izdelkov lanske konferencije. (Poroča stalni odbor, in sicer za enorazrednice: g. Fr. Škulj; za dvorazrednice: g. Janko Leban; za trirazrednice: g. Aleksander Lunaček; za štirirazrednice: g. Jernej Ravnikar). 5.) „Cesar Franc Jožef I. in ribičev sin“. Praktična obravnava z učenci III. razreda krške ljudske šole. Referenta — oziroma referentinjo — določi g. c. kr. okrajni šolski nadzornik na dan konferencije. 6.) Poročilo knjižničnega odbora o zaznamku knjig, ki so sposobne za šolarske knjižnice. 7.) Določitev učnih knjig in samoučil za šolsko leto 1898/99. 8.) Poročilo knjižničnega odbora o stanju, uporabi in računu okrajne učiteljske knjižnice. 9.) Določitev knjig, katere naj se nakupijo za okrajno učiteljsko knjižnico. Dotični nasveti naj se vpošljejo pisмено vsaj do 27. mal. srpana t. l. knjižničnemu odboru. 10.) Volitev a) stalnega odbora, b) knjižničnega odbora. 11.) Poedini nasveti, ki pa naj se vsaj do 27. mal. srpana t. l. vpošljejo c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku.

Vabilo. Litijsko učiteljsko društvo ima svoj letošnji občni zbor dne 7. mal. srpana t. l. ob 9. uri predpoldne v litijski šoli. Razen običajnih točk je na dnevnem redu razgovor o praznovanju petdesetletnice vladanja našega presvetlega cesarja. K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

Na Švedskem, kjer so najboljše šole, kjer se nahajajo v vseh večjih občinah šole zgrajene kot prave palače, je zdravstveno stanje ljudskih učiteljev po poročilu dr. Elota Förberga jako slabo. 13% učiteljstva boleha, a 33% jih umrje za jetiko. L. L.

Naš podporni sklad. Osrednje društvo čeških učiteljskih društev v kraljestvu Češkem je sprejelo v svoj program, podpirati vse akcije, katere merijo k trdni organizaciji posebno na kulturnem in narodno-gospodarskem polju. Izmed institutov, katere podpiramo, nam je zelo potrebna „Samostojna sirotišnica učiteljska“. V nekaterih okrajih so že učitelji organizovani in zlagajo jubilejne fonde, iz katerih se bodo podpirale učiteljske sirote. Toda moč je le v družbi. Z 20—40 gld. ni veliko pomagane siroti. Združimo se vsi okraji in ustanovimo „Samostojno sirotišnico učiteljsko“. Mnogo okrajnih društev je že zadovoljnih s tem predlogom. Za jubilej ustanovimo si jo brez dvombe. — Tako se organizujejo češki učitelji. (Po „Češkem Učitelju“.) J. K.

Štev. 60.

Naznanilo.

Dne 20. svečna t. l. je objavil „Učiteljski Tovariš“ oklic podpisanega odbora, v katerem naznanja svojim čestitim členom, da bo praznovalo „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ petdesetletnico vladanja presvetlega cesarja Frančiška Jožefa I. takrat, kadar priredi „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ X. skupščino v Ljubljani.

Po tehtnem razmišljanju je sklenil odbor v seji dne 26. velikega travna t. l., da razveljavi ta svoj sklep, ker bo ob zborovanju „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ dne 3. in 4. velikega srpana čas pretesen in to zborovanje, s katerim bo proslavila „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ cesarjev zlati jubilej in svojo desetletnico, toliko važno in pomembno, da ne kaže našemu društvu količkaj pažnje, zanimanja ali sijaja jemati dični „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“.

Ker je naprosil slavni direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ naše društvo, da naj prevzame ureditev tega zborovanja in da naj ukrene vse potrebno, da se bo ta skupščina završila kar najdostojnejše, je to naše društvo seveda obljubilo, izbralo krajevni odbor ter vse, kar je že zasnovalo v svoje slavljenje cesarjevega jubileja, obrnilo v prid in čast „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

To naj vzemo čestiti členi „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ blagohotno na znanje.

Kdaj, kje in kako bo praznovalo naše društvo zase cesarjev zlati jubilej, o tem bomo pravočasno obvestili cenjene svoje člene.

Za odbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“:

Juraj Režek,
t. č. predsednik.

Engelbert Gangl,
t. č. tajnik.

Jubilejni koncert

v proslavo 50 letnice cesarjevega vladanja.

Slavno c. kr. ravnateljstvo ljubljanskega moškega in ženskega učiteljskega je dovolilo sodelovati tudi kandidatinjam in kandidatom Iskrena hvala! Nadalje so se še

oglasili: Otilija Feigel, učiteljica v Zrečah (Štaj.); Davorin Lesjak, učitelj v Rušah; Miha Kos, učitelj na Holmcu (sedaj na Dunaju); Eliza Valenko, učiteljica v Spodnji Polskavi (Štaj.); Marija Cepuder, učiteljica in Jak. Cepuder, nadučitelj, oba na Studencu (Dol.); Ana Lampret, učiteljica na Trati (Gor.); Franica Vovk, učiteljica v Zaspu. Pri koncertu bo sodeloval priznani in izborni violinist Fr. Serajnik, učitelj pri Sv. Juriju ob Pesnici (Štaj.).

Pretečeni teden smo razposlali note. Ker je lahko mogoče, da smo ob toliki razpošiljavi koga prezrli, prosimo uljudno, naj nam tisti, ki bi slučajno ne prejeli not, to javijo na dopisnici. Nujno prosimo, da se gospice tovarišice in gospodje tovariši pridno vadijo in da se udeležijo v kolikor mogoče velikem številu pevske vaje, ki bo — kakor smo že zadnjič naznanili — na praznik sv. Petra in Pavla ob 9. uri zjutraj v „Narodnem domu“. Brez pevske vaje je popoln uspeh nemogoč! Udeleženci in udeleženke pevske vaje naj izvolijo prinesiti note s seboj. Prosimo tudi, naj gđc. pevke in gosp. pevci pazijo na note, da se jih kaj ne pogubi, ker nas stanejo lepe denarce.

Trdno smo prepričani, da se bodo udeležili jubilejnega koncerta vse gospice kolegince in vsi gospodje kolege, ki so se oglasili. Tako bo štel zbor mogočno število do 250 pevk in pevcev. To bo gotovo v čast slovenskemu učiteljstvu!

Treba je tudi, da se začno zglašati — kakor smo prosili zadnjič — za stanovanja. Prosimo še, da se zglašajo vsaka in vsak tudi za slavnostni banket. Ker računamo najmanj na 300 udeležencev slavnostnega banketa, nam je treba vedeti prej natančno število in vsa imena. Kuverta brez pijače stane 1 gld. 50 kr. Denar in oglašila za banket izvoli vsak poslati pod naslovom: Avgust Kleč, učitelj v Ljubljani, Turjaški trg št. 4. Za dostojno priredbo banketa skrbi tudi poseben osek, ki bo razdelil kuverte oglašencem ob prihodu v Ljubljano.

Čas hiti, zatorej se gibljimo!

Listnica uredništva:

Gosp. A. V. na R.: Resnici na ljubo konstatujemo dodatno k odgovoru v zadnji številki, da je eden ocenjevalcev priporočal nadaljevanje Bambergovih beril, da je priporočal dotična ljudska učitelja za to delo in dokazal, da Bambergovo berilo ni konkurenca drugemu založniku, ker je sestavljeno za tretje šolsko leto, a berilo c. kr. zaloge šolskih knjig za srednjo stopnjo ljudskih šol. S tem lojalno popravljamo svoj odgovor na Vaše vprašanje.

Podpisanec priporoča čast. tovarišem in čisl. tovarišicam ter slav. krajinim šolskim svetom sledeča svoja delca:

1. Zabavna knjižnica za mladino; izišlo do sedaj 7 zvezkov à 15 kr.
2. Stariši, podpirajte šolo! 12 „
3. Štirideset napevov za šolske pesmi (najnovejše delce) 25 „
4. Peronospora ali strupena rosa 12 „
5. Jezikovne napake učencev ptujskega glavarstva 10 „
6. Šaljivi Jaka; dva snopiča à 25 „
7. Zlate jagode 65 „

Knjižice od številke 1 do 6 se naročajo pri pisatelju, delci pod številko 6 in 7 pa pri ljubljanskih knjigarjih J. Giontiniju in Kleinmayr & Bambergu. „Narodne legende“, ki so mi že pred par leti docela pošle, izidejo v kratkem v novi obliki pri gospodu J. Giontiniju v Ljubljani.

Anton Kosi,

(6)

učitelj v Središču (Štajersko).

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/5 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petivrst. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 3 gld.